

Marcin Dziwisz**Echa wojny rosyjsko-ukraińskiej
w wybranych tekstach grupy *Leningrad***

Rosyjska agresja na Ukrainę wywołała bardzo silne reperkusje zarówno w sferze polityki oraz gospodarki, jak i mentalności, rozumianej jako określony sposób postrzegania i konceptualizacji rzeczywistości. Już od pierwszych dni wojny obiektem analiz zarówno naukowych, jak i publicystycznych jest stosunek społeczeństwa rosyjskiego do tego, co władze z uporem nazywają operacją specjalną. Niezależnie od tego, jak bardzo władze rosyjskie starają się ukryć przed społeczeństwem prawdę o tym, co dzieje się na froncie (np. blokowanie działania popularnych serwisów społecznościowych na terenie Rosji), to i tak nie są w stanie całkowicie powstrzymać przepływu niezależnych informacji. Wyniki badań dotyczących stosunku społeczeństwa rosyjskiego do wojny można odnaleźć m.in. w analizach prowadzonych przez Ośrodek Studiów Wschodnich:

Uczestnicy badań często wyrażali przekonanie, że Rosja jest „wciągana w wojnę”, w tym w drodze „prowokacji”, m.in. w wyniku zaostżenia przez Zachód sytuacji wokół Ukrainy i Białorusi (dotyczyło to również kryzysu migracyjnego na granicy polsko-białoruskiej). Znaczna część członków grup fokusowych za pewnik uznawała, że ich państwo musi zareagować i „bronić swoich granic” w obliczu ekspansji NATO na wschód. Nie wynikała z tego jednak wprost akceptacja dla „obrony” kraju poza jego granicami. Większość ankietowanych uważała też, że doniesienia zachodniej prasy o koncentracji wojsk FR na granicy ukraińskiej to element „prowokowania wojny”. Towarzyszyło temu przekonanie, że Rosja nie ma po co napadać na sąsiada¹.

Widać zatem, że postawa społeczeństwa rosyjskiego (oczywiście nie całego) jest diametralnie różna od tej, jaką reprezentują społeczeństwa zachodnie. Kwestią otwartą pozostają sposoby dotarcia do Rosjan i przedstawienia im zaistniałej sytuacji w sposób bezstronny, pozwalający na uzyskanie wiarygodnego i możliwie pełnego oglądu rzeczywistości. Przypomnijmy, że po 24 lutego 2022 roku władze rosyjskie zakazały używania w przestrzeni publicznej słów takich jak *wojna* czy też publicznego prezentowania linii innej niż reprezentowana przez media bezpośrednio podległe Kremlowi.

¹ M. Domańska (współpraca: K. Chawryło), *Postawy społeczeństwa rosyjskiego wobec perspektywy wojny z Ukrainą*, „Analizy Ośrodka Studiów Wschodnich”, 24.02.2022, <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2022-02-24/postawy-spoleszczenstwa-rosyjskiego-wobec-perspektywy-wojny-z-ukraina> [dostęp: 20.09.2022].

Do artystów, którzy w pewien sposób wyłamali się z tej retoryki, należy Siergiej Sznurow i grupa *Leningrad*. Już w pierwszych tygodniach wojny zaczęli oni zamieszczać w serwisie Youtube piosenki, w których bardzo celnie, aczkolwiek niebezpiecznie, gdyż groziłoby to więzieniem, punktowali rzeczywistość, w jakiej obudzili się Rosjanie 24 lutego 2022 roku. Sam zespół jest niezwykle popularny zarówno w Rosji, jaki w innych państwach byłego ZSRR. Należy on do grona najlepiej rozpoznawalnych twórców rosyjskiej muzyki undergroundowej, a jego piosenki cieszą się ogromną popularnością, o czym może świadczyć liczba wyświetleń poszczególnych utworów w serwisie Youtube. Jeśli chodzi o stosunek lidera grupy do polityki, to Sznurow określany jest mianem artysty, który:

всегда выступал против политики во всех ее проявлениях, несмотря на недолгую политическую карьеру (в феврале 2020 года вступил в Партию Роста). Также выступает ярким противником пропутинской партии Единая Россия, а в 2020 году публично заявил, что Донбасс – это Украина. Тем не менее, сегодня он категорически отказывается выражать какое-либо мнение о военном вторжении РФ в Украину. Его выбор² – не совершать выбор³.

Mimo braku jednoznacznego określenia stanowiska w kwestii wojny, Sznurow w swoich piosenkach wyraźnie nawiązuje do bieżących wydarzeń politycznych. Upublicznianie utworów w Internecie sprawia, że mogą one dotrzeć do szerokiego grona odbiorców. Korzyści płynące z takiego postępowania zauważa Kamil Dźwinel, który mówi o tym, że

piosenkę można znaleźć w Internecie nieomal na każdym kroku: nie tylko w globalnych serwisach udostępniających utwory na zasadzie streamingu (np. pod postacią tematycznego radia internetowego), pośredniczących w wymianie peer-to-peer czy gromadzących materiał muzyczny w formie plików dostępnych online⁴.

Taka forma dystrybucji utworu sprawia, że treści, jakie chce przekazać artysta, mogą z łatwością ominąć zakazy, stawiane przed społeczeństwem cenzurą. Szczególne miejsce piosenki jako obiektu badań podkreślają następujące słowa:

Современные ученые имеют разные точки зрения на природу песни. Она уникальна по своей структуре, поскольку имеет два компонента – вербальный (текст) и невербальный (музыка). Песня представляет собой уникальное пространство,

² Podobną postawę – niedokonywania wyboru – prezentuje w odniesieniu do bardów rosyjskich Radosław Sławomirski, pisząc, że „bardowie [...] nie opowiadali się po stronie władzy, ale również nie przyjmowali ślepo zachodniej utopijnej ideologii, [...] lecz pozostawali po stronie przeciętnego człowieka, zajmowali się jego pragnieniami, marzeniami i bólami”. R. Sławomirski, *Wolnościowy charakter twórczości Bułata Okudżawy*, [w:] *Wolność w kulturze rosyjskiej. Tom jubileuszowy poświęcony Pani Profesor Annie Rażny*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2015, s. 200.

³ Informacja za A. Подгорная, „Да идите вы. Хочу – выбираю, хочу – не выбираю”: Шнуров рассказал, почему молчит о войне в Украине, Главред, 13.05.2022, <https://stars.glavred.info/da-idite-vy-hochu-vybirayu-hochu-ne-vybirayu-shnurov-rasskazal-pochemu-molchit-o-voynе-v-ukraine-10372059.html> [dostęp: 20.09.2022].

⁴ K. Dźwinel, *Tekstologiczna obecność piosenki w przestrzeni internetowej*, „Sztuka Edycji” 2016, nr 2, s. 21.

так как воздействует на одно из двух сильнейших восприятий – слух посредством двух компонентов – языкового и музыкального⁵.

Ponadto utwory śpiewane mają bardzo dużą siłę oddziaływania oraz przeniesienia często zawołowanych treści na kilku płaszczyznach, gdyż „piosenka ma warstwę muzyczno-dźwiękową, słowno-tekstową, ikoniczno-okładkową oraz ikoniczno-sceniczną. Najbardziej znaczeniowótórcza jest warstwa słowno-tekstowa”⁶. Co więcej, każda z warstw „składa się ze znaków, jest więc nośnikiem znaczeń i może być nacechowana emocjonalnie lub aksjologicznie. Znaczenia są negocjowane na płaszczyźnie dyskursu i mogą odwoływać się zarówno do świata jednostki, danej grupy, jak i całego społeczeństwa”⁷.

Teksty piosenek wpisują się w znacznie szerszy kontekst badawczy, gdyż:

тексты, как объект исследования, всегда привлекали внимание лингвистов. Текст рассматривают с точки зрения заключенной в нем информации, особенностей его восприятия, со стороны его синтаксической и лексической структуры, пространственно-временной и структурной организации, семантических особенностей, как единицу научной и художественной коммуникации⁸.

Idąc dalej tym tropem, badacze stwierdzają, że:

песня формирует духовную культуру, отражает особенности культуры и менталитета, оказывает сильное воспитательное воздействие благодаря своей уникальной особенности: будучи культурным феноменом, песня соединяет в себе вербальное и музыкальное начала⁹.

Z kolei Anna Piotrowska, poruszając tematykę piosenek rockowych, stwierdza, że „od lat 90. teksty piosenek [...] w mniejszym stopniu traktują bezpośrednio o sytuacji politycznej, ale w sposób zdecydowany i jednoznaczny coraz częściej odnoszą się do kwestii ekonomicznych i kulturalnych”¹⁰. Jeśli chodzi o samą warstwę językową to „mogą przejawiać się strategie dyskursowe, symbole kolektywne czy praktyki normalizacyjne. Piosenka jest bowiem wypowiedzią i generuje obrazy świata, czyli „językowo i komunikacyjnie uwarunkowane sposoby mówienia”¹¹.

⁵ О.Д. Ли, *Песенный текст как объект лингвистического исследования*, «Международный научно-исследовательский журнал» 2020, № 8 (98), часть 3, с. 86.

⁶ B. Jabłońska, *Socjologia muzyki a krytyczna analiza dyskursu*, „Miscellanea Anthropologica et Sociologica” 2019, nr 20, s. 38.

⁷ M. Różalska, *Rock jako nośnik treści. Analiza tematów piosenek z lat osiemdziesiątych XX wieku i drugiej dekady XXI wieku*, „Dziennikarstwo i Media” 2020, t. 13, s. 81.

⁸ Н.И. Панасенко, Я.Ф. Дмитриев, *Фреймовый анализ американских шуточных песен*, „Science and Education a New Dimension. Philology” 2016, IV (19), Issue 84, s. 35.

⁹ Е.А. Ровба, *Использование популярных песен на занятиях по русскому языку как иностранному*, „Studia Rossica Gedanensia” 2014, nr 1, с. 225.

¹⁰ A.G. Piotrowska, *Kontekst społeczno-kulturowy w polskim i amerykańskim rocku (w perspektywie porównawczej)*, [w:] *Kultura popularna w medialnych kontekstach*, red. Z. Pucek, D. Sozańska, Oficyna Wydawnicza AFM, Kraków 2014, s. 67.

¹¹ M. Fleischer, *Ogólna teoria komunikacji*, przekł. M. Burnecka, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2007, s. 278; cyt. za M. Różalską, *Rock jako nośnik...*, s. 81.

Generowanie określonego obrazu świata jest widoczne w analizowanych w niniejszym artykule piosenkach. Przedmiot opisu stanowią dwa utwory zespołu *Leningrad* pod tytułem *Геополитическая* oraz *Нет ***не*. Autorem obydwu tekstów jest Siergiej Sznurov. Piosenki zostały opublikowane w serwisie YouTube już po rosyjskiej agresji na Ukrainę. Pierwsza z nich – *Геополитическая* – doczekała się 9,8 miliona odsłon (stan na 6.05.2024). Druga zaś – 4,4 miliona (stan na 6.05.2024). Biorąc pod uwagę sytuację polityczną w Rosji, są to wyniki dosyć znaczące. Przejdę teraz do analizy tekstu pierwszego z wymienionych utworów.

Już sam tytuł sugeruje słuchaczowi, że cała piosenka wpisuje się w bieżące wydarzenia społeczno-polityczne. Przymiotnik *геополитический* wykorzystywany jest przede wszystkim do opisania aktualnej sytuacji międzynarodowej. Wchodzi w skład terminów z pogranicza polityki, ekonomii, dyplomacji oraz szeroko rozumianych stosunków międzynarodowych, np. *геополитическая концепция*, *геополитические границы*, *геополитический ландшафт*, *геополитический порядок*, *геополитическое могущество* itd. Wybór omawianego leksemu na tytuł utworu już w jakimś stopniu sugeruje odbiorcy jego treść. Jeśli zestawić ten fakt z momentem, kiedy piosenka została opublikowana (marzec 2022), podtekst polityczny staje jeszcze wyraźniejszy.

У нас в подъезде в пятиэтажке
Случился геополитический скандал
Жена сказала «пойду к Наташке»
А я её блядь у соседа увидал
Клянётся мне что я мол неповинна
Сосед вопит что он это не он
Ведёт себя она **как Палестина**
На заседании в каком-нибудь ООН

Pierwsza strofa pokazuje nam oś, wokół której będzie budowana dalsza część piosenki – konflikt między mężem a żoną, która zostaje posądzona o niejasne kontakty z sąsiadem.

W tym miejscu asocjacje polityczne stają się coraz wyraźniejsze. Na uwagę zasługuje także porównanie zachowania żony do Palestyny na posiedzeniu ONZ. Warto wspomnieć w tym miejscu, że państwo palestyńskie wciąż jest jedynie częściowo uznawane na arenie międzynarodowej. Podobną sytuację widzimy w relacjach rosyjsko-ukraińskich, gdzie Rosja nie uznaje proeuropejskich aspiracji sąsiada. Należy zaznaczyć, że dla pełnego przedstawienia zawartej w tekście sytuacji konieczne jest krótkie omówienie teledysku, który sam w sobie jest bardzo prosty, a zarazem symboliczny. Widzimy dwoje ludzi siedzących obok siebie: męża i żonę. On ubrana w szlafrok, z ręcznikiem na głowie oraz wyraźnym sińcem pod okiem. On w czapce uszance, z papierosem w ustach oraz co najważniejsze w tielniaszce – pasiastym podkoszulku używanym w armii rosyjskiej i nierozzerwalnie związanym z obrazem rosyjskiego żołnierza.

Здравствуйте, ёбта, how do you do?
И не терплю эту байдю
А до суда если дойду
Я скажу тогда суду

Następnie mąż zaczyna przedstawiać swoje racje. Chce to zrobić przed sądem, mającym zdecydować, która ze stron konfliktu zawiniła.

Вообще-то **мы-то давно женаты**
И я всегда ей помогал

Z punktu widzenia męża ubranego jak rosyjski żołnierz para stanowi dobrze dobrany związek, o czym mogą świadczyć słowa *мы-то давно женаты и я всегда ей помогал*. W słowach mężczyzny wybrzmiewa wyraźna pretensja: dlaczego ona mi to robi, skoro ja zawsze byłem dla niej dobry? Wszelkie wątpliwości co do powodów konfliktu małżeńskiego rozwiewa dalsza część strofy:

Моя жена-то хотела в НАТО
Поэтому у **ней фингал**
Его жена-то хотела в НАТО
От этого у **ней фингал**

Przytoczone wyżej słowa dosadnie pokazują, co było przyczyną małżeńskiego sporu i jego skutkiem (pobicie). Należy jednak zaznaczyć, że nie pada tu żadna nazwa państwa, a słuchacze wciąż poruszają się w kręgu problemów małżeńskich. W kolejnej zwrotce pojawiają się już słowa wyraźnie nawiązujące do tego, co dzieje się obecnie między Rosją a Ukrainą.

Сосед сказал, чтобы не отпирался я
Как участковый к нам в подъезд зашёл
Не мордобой это, а **спец-спецоперация**
Чтобы в **семействе нашем было хорошо**

Widzimy tu niezwykle popularne w mediach, a jednocześnie wywołujące bardzo negatywne skojarzenia słowo *спецоперация*, które jednoznacznie wskazuje działania podejmowane przez Rosję na Ukrainie. Co więcej, wyraźnie wybrzmiewa tu także powód, dla którego mąż tak przykładowie ukarał żonę: *Чтобы в семействе нашем было хорошо*. Przytoczone słowa korespondują z orędziem wygłoszonym przez Putina w przeddzień inwazji, w którym dyktator uzasadnia podejmowane działania koniecznością wyzwolenia narodu ukraińskiego (szczególnie rosyjskojęzycznego Donbasu), potrzebą normalizacji relacji z Ukrainą, a także koniecznością dania Kijowowi nauczki, mającej na celu zmianę proeuropejskiego kursu władz. Co ciekawe, w kolejnej strofie głos zostaje oddany żonie, która wypowiada następujące słowa:

Да не муж он мне, а так, знакомый
Моя маман **зовёт его сожитель**
А вы товарищ, бравый, участковый
Вы там его пострее накажите

Słowa żony stoją w wyraźnej sprzeczności ze słowami męża, który został tu określony terminem *сожитель* – współlokator, także kochanek. Zatem, z punktu widzenia kobiety, ich relacja jest zupełnie inna. Po pierwsze: nie tak silna, jak się mu wydawało, po drugie: prosi ona policjanta o ukaranie męża za uderzenie jej. Od-

niesienia do obecnej sytuacji międzynarodowej są tu niezwykle wyraźne. Następnie żona rysuje przed słuchaczami wyjątkowo optymistyczną wizję życia bez męża:

**А пусть горит теперь в аду
Я-то в рай бля попаду**
Если до суда дойду
Я скажу тогда суду

Dalsza część tekstu to relacja z zaistniałej sytuacji z punktu widzenia małżonki, która również zamierza ją przedstawić przed obliczem sądu. Jest to sytuacja inna niż ta, wykreowana przez męża.

Вообще-то мы-то с ним **не женаты**
Он никогда мне **не помогал**

Ponadto wyjaśniony zostaje powód zachowania kobiety. Co więcej, ostatnie słowa to prośba kierowana do sądu czy też policjanta o ukaranie męża za to, co zrobił.

Поэтому-то хотела в НАТО
Лишите вы его моргал

Omawiany utwór wieńczy powtórzenie refrenu.

Его жена-то хотела в НАТО
От этого у ней фингал
Моя жена-то хотела в НАТО
От этого у ей фингал

Jeśli chodzi o warstwę językową tekstu to widzimy tu leksykę niezwykle ekspresywną. Można tu znaleźć wulgaryzmy – *бля*, *блядь*, *ёбта*, elementy języka potocznego: *сожитель*, *здрасьте*, *моргалы* oraz wtrącenia z języka angielskiego: *how do you do*. Użyte w tekście środki leksykalne zostały umiejętnie wykorzystane do stworzenia fabuły utworu – obrazu relacji między kobietą a mężczyzną. Sam fakt przedstawiania relacji pomiędzy Rosją a Ukrainą w taki sposób jest bardzo symboliczny i niezwykle trafnie odsyła do obecnie rozgrywających się wydarzeń.

Drugim utworem, który został tu omówiony, jest piosenka pod niezwykle ciekawym tytułem *Нет **йне!* Na uwagę bez wątpienia zasługuje już sam tytuł, który jest skonstruowany tak, aby przyciągać uwagę, a jednocześnie nie stać w sprzeczności z obowiązującą cenzurą. Sznurow bazuje w tym miejscu na formalnym podobieństwie dwóch leksemów *война* i *хуйня* (zobaczmy to, analizując sam tekst) oraz formach, jakie przyjmują one w dopełniaczu liczby pojedynczej. Bardzo sugestywne jest także wykorzystanie gwiazdek zastępujących dwie pierwsze litery drugiego słowa tytułu. Taki zabieg można interpretować dwojako: jako zawołanie wulgaryzmu *хуйня* lub swego rodzaju ukrycie zabronionego w przestrzeni publicznej słowa *война*.

Przejdźmy teraz do analizy samego tekstu.

Был бы я активным, активным гражданином
Я б с хуйнёй затеял бы борьбу!

Мёл бы языком, языком своим я длинным
И не боялся бы, что **сильно огребу!**

Pierwsze słowa utworu: *Был бы я активным, активным гражданином* sugerują słuchaczowi, że mowa tu o bliżej nieokreślonym, nieznanym obywatelu, a tym samym o takim, z którym może się identyfikować każdy. Taki zabieg odsuwa od autora tekstu groźbę starcia się z cenzurą, gdyż z danych słów nie można jednoznacznie odczytać poglądów politycznych Sznurowa. Taki efekt został osiągnięty poprzez zastosowanie trybu przypuszczającego: *Был бы я активным, активным гражданином Я б с хуйнёй затеял бы борьбу!* Widzimy tu zatem obraz pewnego nieokreślonego obywatela, który rozmyśla o tym, co by zrobił, aby pokonać dość tajemnicze (ale jedynie z pozoru) zjawisko zwane *хуйня*. Następnie autor wskazuje dwie główne czynności, które taka osoba powinna wykonać: *Мёл бы языком [...] И не боялся бы, что сильно огребу!* Mówimy tu zatem o człowieku, który wyraża głośno swój sprzeciw i nie boi się konsekwencji. Widzimy tu także wspomniane wcześniej słowo *хуйня* – obiekt owego sprzeciwu, zjawisko, z którym ów obywatel chce walczyć. Jednakże taka postawa (choć bardzo pożądana) kłóci się z ostatnimi słowami zwrotki: *И не боялся бы, что сильно огребу!* Jeśli wziąć pod uwagę fakt, że jednym ze znaczeń słowa *огребать* jest ‘получать по голове или другой части тела, быть ударенным’¹², to pojawia się pytanie: po co bić kogoś, kto sprzeciwia się *чужни* – czyli czemuś kiepskiemu, złemu, niewłaściwemu, nieakceptowalnemu, czemuś odbieranemu jednoznacznie negatywnie, co wymaga zdecydowanej reakcji i naprawy? Omawiany kontekst wygląda zupełnie inaczej, jeśli zamiast słowa *хуйня* wstawimy leksem *война*. W takim wypadku wyżej przytoczony tekst nabiera zupełnie innego, o wiele bardziej logicznego znaczenia.

Ведь если так-то толком разобратся –
На хуйне сошелся клином свет,
От неё все беды наши, братцы,
Скажем ей решительное нет, нет, нет!

Kolejna strofa pokazuje wpływ, jaki *хуйня* wywiera na relacje międzynarodowe. Wskazują na to słowa *На хуйне сошелся клином свет*. Warto wspomnieć, że wykonując ten fragment, Sznurow ustawia dłonie prostopadle do siebie (w kształt litery T), co ilustruje *клин*, czyli pewien rodzaj impasu i braku możliwości wyjścia z obecnej sytuacji. Również w tym przypadku wydźwięk tekstu jest zupełnie inny, jeśli w miejsce słowa *хуйня* wstawimy leksem *война*. Można się także zastanowić, dlaczego właśnie teraz uwagę autora tekstu piosenki zwrócił leksem *хуйня* i dlaczego świat znalazł się w impasie z jej powodu? Przecież zjawiska, jakie kryją się w znaczeniach omawianego słowa, istniały od zawsze i nie wpływały w sposób znaczący na politykę międzynarodową. Za zaproponowaną wyżej interpretacją (*хуйня/война*) przemawia także czas powstania omawianego tekstu – marzec 2022 roku, a więc miesiąc po rozpoczęciu działań wojennych.

¹² *Большой толковый словарь русского языка*, сост. и гл. ред. С.А. Кузнецов, Институт лингвистических исследований РАН, Санкт-Петербург 1998, с. 699.

Пока прокатит вполне
 Надпись **на плакате «Нет хуйне».**
Нет хуйне!
Нет хуйне! Нет хуйне! Нет хуйне! Нет хуйне! Нет хуйне! Нет хуйне!

W refrenie widzimy umieszczenie wykrzyczanego sprzeciwu na plakacie. Demonstracji z takim hasłem na transparentach nie spotyka się dosyć często w przeciwieństwie do niezwykle popularnego i skandowanego na wiecach w wielu krajach Europy wyrażenia *Нет войне*. Co więcej, teledysk do opisywanej piosenki ma właśnie charakter demonstracji: widzimy tu ludzi z transparentami z napisem *Нет хуйне!* W tle Plac Czerwony, sobór Wasyla Błogosławionego oraz mury moskiewskiego Kremla. Refren w tej postaci powtarzany jest w utworze cztery razy i stanowi zarazem jego ostatnie słowa.

W kolejnej strofie wracamy do postaci obywatela. Widzimy tu wyliczenie korzyści dla niego, wynikających z podjęcia aktywnego działania w kontekście zmagania z *chujniq*.

Мой авторитет, **авторитет бы вырос разом,**
 «Наш борец с хуйнёй!» – сказали б вы.
 Призывал бы взяться, взяться вас за разум
 Во всех пунктах были б мы правы!

Podjęcie walki spowoduje zmiany w życiu obywatela: wzrośnie jego autorytet, szacunek społeczny, jego głos zostanie usłyszany, a także pojawi się u niego nowa umiejętność: zdolność mobilizowania współobywateli, którą wyrażają słowa *Призывал бы взяться, взяться вас за разум*. Po tej strofie następuje powtórzenie refrenu.

W ostatniej strofie obywatel mówi o tym, co zamierza zrobić, aby zrealizować swoje plany.

Незачем мне ехать, ехать на Лазурный
 И скрываться от кровавых псов.

Pierwsze słowa ostatniej strofy to policzek skierowany w stronę rosyjskiej elity, która uciekła z kraju właśnie *от кровавых псов*¹³. Widzimy tu także pewną radę: trzeba spróbować ominąć cenzurę, aby dotrzeć z antywojenną retoryką do możliwie szerokiego grona obywateli.

Проскочил бы мимо, **мимо я цензуры**
 Антихуйственных прибавив голосов

Należy zauważyć, że jest to jedyny fragment analizowanych utworów, gdzie wspomniana została wprowadzona w Rosji cenzura.

¹³ Problem ten stanowi istotny element twórczości Sznurowa po 24 lutego 2022. Jest po ruszany m.in. w utworach *А у олигархата* i *Элита*.

Podsumowanie

Zakaz wypowiedziania w przestrzeni publicznej słowa *wojna* oraz kary grożące za wypowiedzi niezgodne z przyjętą na Kremlu narracją zmusiły twórców do poszukiwania innych środków opisu obecnej rzeczywistości. W utworze pierwszym jest to zawołanie konfliktu pod obrazem męża i żony oraz ich burzliwych relacji. W utworze drugim uwaga odbiorcy tekstu zwrócona jest na obywatela, jego reakcję na to, co dzieje się wokół oraz (co znacznie ważniejsze) na to, co może on zrobić na polu walki z *chujnią/wojną* i jakie przyniesie mu ta walka korzyści. Obydwa utwory łączy konieczność ominięcia wprowadzonej w Rosji cenzury (jednocześnie docierając do słuchaczy z konkretnymi treściami). W tym celu, stosowane są takie strategie jak:

- a) pokazanie tematu wojny za pomocą innych obrazów (relacje małżeńskie), dając jednocześnie słuchaczowi możliwość dotarcia do ukrytego sensu;
- b) umiejętne konstruowanie warstwy językowej utworu, poprzez wykorzystywanie w gier słownych, wulgaryzmów, elementów języka potocznego.
- c) wykorzystywanie w tekstach słownictwa używanego do opisu konfliktu na Ukrainie przy jednoczesnej zmianie kontekstu, w jakim jest ono używane np. *specoperacja* – naprawa relacji małżeńskich;
- d) użycie form trybu przypuszczającego, co pozwala autorowi tekstu uniknąć posądzenia o wyrażanie własnych poglądów w utworze.

Wojna toczona między Rosją a Ukrainą jest wydarzeniem bezprecedensowym w historii Europy XXI wieku. Jej wpływ na każde ze społeczeństw jest bardzo silny. Pozwala to wysnuć wniosek, że jeszcze przez długi czas w życiu politycznym, społecznym oraz kulturalnym widoczne będą jej konsekwencje.

Literatura

- Domańska M. (współpraca: K. Chawryło), *Postawy społeczeństwa rosyjskiego wobec perspektywy wojny z Ukrainą*, „Analizy Ośrodka Studiów Wschodnich, 24.02.2022, <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2022-02-24/postawy-spoleszczenstwa-rosyjskiego-wobec-perspektywy-wojny-z-ukraina> [dostęp: 20.09.2022].
- Dźwiniel K., *Tekstologiczna obecność piosenki w przestrzeni internetowej*, „Sztuka Edycji” 2016, nr 2, s. 21–26.
- Fleischer M., *Ogólna teoria komunikacji*, przekł. M. Burnecka, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2007.
- Jabłońska B., *Socjologia muzyki a krytyczna analiza dyskursu*, „Miscellanea Anthropologica et Sociologica” 2019, nr 20, s. 36–55.
- Okólski M., *Zorganizowany dźwięk – muzyka rockowa jako forma komunikacji*, „Znaczenia” 2013, nr 9, s. 36–55.
- Piotrowska A.G., *Kontekst społeczno-kulturowy w polskim i amerykańskim rocku (w perspektywie porównawczej)*, [w:] *Kultura popularna w medialnych kontekstach*, red. Z. Pucek, D. Sozańska, Oficyna Wydawnicza AFM, Kraków 2014, s. 63–80.
- Różalska M., *Rock jako nośnik treści. Analiza tematów piosenek z lat osiemdziesiątych XX wieku i drugiej dekady XXI wieku*, „Dziennikarstwo i Media” 2020, t. 13, s. 77–95.
- Sławomirski R., *Wolnościowy charakter twórczości Bułata Okudźawy*, [w:] *Wolność w kulturze rosyjskiej. Tom jubileuszowy poświęcony Pani Profesor Annie Rażny*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2015, s. 197–207.

Большой толковый словарь русского языка, сост. и гл. ред. С.А. Кузнецов, Институт лингвистических исследований РАН, Санкт-Петербург 1998, с. 699.

Ленинград – *Геополитическая*, текст песни, <https://on-hit.ru/texts/leningrad> [dostęp: 20.09.2022].

Ленинград – *Нет **йне!*, текст песни, <https://on-hit.ru/texts/leningrad> [dostęp: 20.09.2022].

Ли О.Д., *Песенный текст как объект лингвистического исследования*, «Международный научно-исследовательский журнал» 2020, № 8 (98), часть 3, с. 86–89.

Панасенко Н.И., Дмитриев Я.Ф., *Фреймовый анализ американских шуточных песен*, „Science and Education a New Dimension. Philology” 2016, IV (19), Issue 84, с. 35–40.

Подгорная А., *„Да идите вы. Хочу – выбираю, хочу – не выбираю”: Шнуров рассказал, почему молчит о войне в Украине*, Главред, 13.05.2022, <https://stars.glavred.info/da-idite-vy-hochu-vybirayu-hochu-ne-vybirayu-shnurov-rasskazal-pochemu-molchit-o-voyne-v-ukraine-10372059.html>

Ровба Е.А., *Использование популярных песен на занятиях по русскому языку как иностранному*, „Studia Rossica Gedanensia” 2014, nr 1, с. 223–235.

Echoes of the Russian-Ukrainian war in selected texts of the Leningrad group

Abstract

This article is devoted to the analysis of the Leningrad group texts. The texts of songs published after February 24, 2022 and related to the issue of the Russian-Ukrainian war were analyzed. Here, elements of the analysis of cultural discourse are used, as well as the analysis of selected lexemes, which is aimed at determining their meaning and the context in which they are used. In addition, special attention is paid to the ways of displaying the socio-political situation in Russia in the lyrics, including the functioning of Russian society before and after the start of a full-scale invasion of the territory of Ukraine.

Keywords: context, discourse, geopolitics, semantics, linguistic picture of the world, Leningrad group

Отголоски российско-украинской войны в избранных текстах группы Ленинград

Резюме

Данная статья посвящена анализу текстов избранных песен группы Ленинград. Проанализированные тексты были опубликованы после 24 февраля 2022 года и связаны с тематикой российско-украинской войны. Особое внимание уделяется способам отображения в текстах песен общественно-политической ситуации в России, в том числе функционирования российского общества до и после начала полномасштабного вторжения на территорию Украины.

Ключевые слова: война, контекст, цензура, тексты песен

Marcin Dziwisz, dr
ORCID: 0000-0002-8604-2353
Instytut Neofilologii
Uniwersytet im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie
e-mail: marcin.dziwisz@up.krakow.pl

Marcin Dziwisz, PhD
Institute of Modern Languages
University of the National Education Commission, Krakow